

Białoruska droga do niezależności energetycznej

Piotr Wójcik

13.01.2021

Artykuł w skrócie:

- Białoruś jest mocno uzależniona energetycznie od Rosji, jednakże stosunki energetyczne między tymi partnerami wcale nie są jednoznacznie określone.
- Białoruś stara się podejmować działania służące jej niezależności energetycznej, jak i rozwojowi gospodarczemu państwa.
- Posunięcia te wpływają również na działania innych państw regionu w wymiarze energetycznym.

Priorytety energetyczne Białorusi

Najważniejszy dokument dotyczący polityki energetycznej Białorusi (*Koncepcja Bezpieczeństwa Energetycznego Białorusi*) wszedł w życie 1 stycznia 2016 roku. **Zakłada on zapewnienie niezawodnej i zrównoważonej energii przy jednoczesnym zmniejszeniu uzależnienia od importu energii i poprawie sytuacji finansowej białoruskiego sektora energetycznego.** Ponadto w dokumencie zawarte są inne postulaty, takie jak zwiększenie dywersyfikacji dostawców surowców oraz zmniejszenie udziału gazu w produkcji energii elektrycznej¹.

Kryzys energetyczny na początku 2020 roku

Wraz z początkiem 2020 roku Rosja wstrzymała dostawy ropy naftowej na Białoruś. Do zaprzestania tranzytu doszło w wyniku braku osiągnięcia porozumienia dotyczącego ceny ropy naftowej w kontrakcie na 2020 rok². W kilkumiesięcznym okresie poprzedzającym wstrzymanie transportu ropy strona rosyjska miała określone żądania wobec białoruskiej: **Rosja zgodziła się na niższe ceny dostawy surowca na Białoruś pod warunkiem realizacji określonych celów politycznych, mianowicie pogłębienia wzajemnej integracji w ramach Państwa Związkowego.** Strona białoruska nie zgodziła się na realizację wysuniętych przez Federację Rosyjską (FR) żądań³.

¹ <https://www.iea.org/reports/belarus-energy-profile> [dostęp online 14.12.2020]

² <https://biznesalert.pl/rosja-wstrzymala-dostawy-ropy-do-bialoruskich-rafinerii/> [dostęp online 14.12.2020]

³ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-01-03/sygnal-ostrzegawczy-bialorus-bez-rosyjskiej-ropy> [dostęp online 14.12.2020]

Dostawy ropy z innych źródeł

W związku z konfliktem rosyjsko-białoruskim o dostawy ropy białoruskie władze przyspieszyły dywersyfikację źródeł dostaw tego surowca. Zróżnicowanie źródeł dostaw ma służyć osłabieniu presji ze strony Moskwy poprzez pokazanie możliwości budowania bezpieczeństwa energetycznego przez stronę białoruską. Na tę strategię wskazuje między innymi doraźny i krótkoterminowy charakter zawieranych umów na dostawy ropy naftowej — kontrakty najczęściej dotyczą 3-4 tankowców, z których każdy dostarcza ok. 80 tys. ton ropy. Ponadto brakuje oficjalnych danych dotyczących cen importu ropy na Białoruś⁴.

Norwegia

Do tej pory odnotowano jedną dostawę ropy naftowej z Norwegii na Białoruś — w drugiej połowie stycznia 2020 roku. Spółka zależna od białoruskiego państwowego koncernu naftowego Belneftechim kupiła pod koniec stycznia 2020 roku około 80 tys. ton ropy z Norwegii do przerobu w swojej rafinerii Naftan w Nowopołocku⁵. Białoruski koncern importował ropę z norweskiego pola Johan Sverdrup przez litewski port w Kłajpedzie⁶. **Władze białoruskie nie zdecydowały się na kontynuację transportu norweskiej ropy. Decyzja ta wynikała ze znacznie wyższej ceny ropy naftowej z Norwegii w porównaniu do rosyjskiej ropy dostarczanej ropociągiem⁷.** Koszt surowca norweskiego mógł wynieść nawet 67,6 dol. za baryłkę⁸, natomiast ropa z Rosji była sprzedawana Białorusi za 1,65 dol. za baryłkę⁹.

Stany Zjednoczone

5 czerwca 2020 roku do portu w Kłajpedzie przybył pierwszy tankowiec z 77 tys. ton amerykańskiej ropy Bakken dla Białorusi. Surowiec jest dostarczany do białoruskiej rafinerii w Nowopołocku koleją. Za transport ropy odpowiedzialna jest amerykańska firma

⁴ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-05-22/bialorus-trudne-poczatki-dywersyfikacji-dostaw-ropy> [dostęp online 14.12.2020]

⁵ <https://eng.belta.by/economics/view/belarus-to-import-oil-from-norway-127422-2020/> [dostęp online 14.12.2020]

⁶ <https://www.reuters.com/article/us-belarus-oil-norway-idUSKBN1ZP0AI> [dostęp online 14.12.2020]

⁷ <https://biznesalert.com/klysinski-belarus-russia-oil-diversification-energy/> [dostęp online 14.12.2020]

⁸ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-05-22/bialorus-trudne-poczatki-dywersyfikacji-dostaw-ropy> [dostęp online 14.12.2020]

⁹ <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Sanctioned-Belarus-Moves-Closer-To-Russia-As-Crisis-Continues.html> [dostęp online 28.12.2020]

energetyczna United Energy Trading przy wsparciu innej firmy amerykańskiej Getka i polskiego koncernu UNIMOT¹⁰.

Amerykańskie dostawy „czarnego złota” na Białoruś stały się możliwe po wypracowaniu porozumień podczas wizyty sekretarza stanu USA Mike’a Pompeo 1 lutego 2020 roku i jego spotkania z prezydentem Białorusi Alaksandrem Łukaszenką¹¹. **Pompeo, odnosząc się do redukcji dostaw ropy z Rosji na Białoruś, zadeklarował gotowość dostaw ropy naftowej z USA (co najmniej 18 mln ton rocznie)**¹².

Arabia Saudyjska

Pierwsza dostawa saudyjskiej ropy Arab Light na Białoruś miała miejsce w połowie maja 2020 roku, jednak, jak zasugerował jeden z przedstawicieli białoruskiej spółki Belneftechim, kontynuacja współpracy energetycznej z Saudi Aramco będzie zależała od sytuacji rynkowej¹³.

Azerbejdżan

W związku z kryzysem rosyjsko-białoruskim pierwszy ładunek azerbejdżańskiej ropy (85 tys. ton) dotarł na Białoruś w pierwszej połowie marca 2020 roku¹⁴. Ropa ta dostarczana jest przez Ukrainę rurociągiem Odessa-Brody. Wraz z rozpoczęciem transportu azerbejdżańskiego „czarnego złota” przewidywano, że koncern SOCAR może dostarczyć w 2020 roku nawet 1 mln ton ropy na Białoruś. Natomiast w kolejnych latach dostawy te mają wzrosnąć¹⁵. **Dostawy ropy z Azerbejdżanu na Białoruś w 2020 roku szacuje się na ok. 6,5 mln baryłek (czyli ok. 0,89 mln ton ropy)**, która została dostarczona 10 tankowcami (stan na koniec listopada)¹⁶, czyli prawie tyle, ile wcześniej przewidywano (1 mln ton ropy).

¹⁰ <https://by.usembassy.gov/on-first-shipment-of-u-s-oil-to-belarus/> [dostęp online 14.12.2020]

¹¹ <https://energetyka24.com/w-czwartek-pierwsza-dostawa-amerykanskiej-ropy-do-bialoruskich-rafinerii> [dostęp online 14.12.2020]

¹² <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-02-05/symboliczne-wsparcie-z-waszyngtonu-szef-amerykanskiej-dyplomacji-w> [dostęp online 14.12.2020]

¹³ <https://www.hellenicshippingnews.com/belarus-buys-first-oil-from-saudi-arabia-refiner-belneftechim/> [dostęp online 14.12.2020]

¹⁴ <https://caspiannews.com/news-detail/belarus-takes-interest-in-azerbaijani-kazakhstan-oil-as-dispute-with-russia-drags-on-2020-3-5-0/> [dostęp online 14.12.2020]

¹⁵ <https://www.belarus.by/en/business/business-news/azerbaijans-socar-to-deliver-250000t-of-oil-to-belarus-in-march-i-109503.html> [dostęp online 14.12.2020]

¹⁶ https://www.azernews.az/oil_and_gas/173162.html [dostęp online 28.12.2020]

Polska

Zarówno Warszawa, jak i Mińsk wyrażały chęć przesyłania ropy na Białoruś przez terytorium Polski. Łukaszenka już w 2019 roku mówił o konieczności szukania nowych kierunków importu surowca. Przy czym białoruski prezydent powiedział, że najbardziej opłacalną opcją dostaw ropy na Białoruś jest pompowanie wsteczne tego surowca rurociągiem Przyjaźń z Polski¹⁷. Po uruchomieniu pompowania wstecznego przez Polskę na terytorium Białorusi mogłoby trafiać nawet 12 mln ton ropy rocznie¹⁸. Ropa ta ma pochodzić ze Stanów Zjednoczonych, które oprócz dostaw tego surowca przez port w Kłajpedzie mogłyby dostarczać surowiec przez polskie porty¹⁹.

Tymczasem pełnomocnik rządu ds. strategicznej infrastruktury energetycznej Piotr Naimski podczas wizyty w USA po koniec lutego 2020 roku wyraził gotowość Polski do dostarczania ropy naftowej na Białoruś. Dzień po wizycie Naimskiego w Stanach Zjednoczonych spółka PERN poinformowała, że rozpoczyna prace przygotowawcze, aby stworzyć możliwości rewersowego dostarczania ropy na odcinku Płock-Adamowo. **Dzięki modernizacji infrastruktury ropociąg Przyjaźń będzie mógł przesyłać ropę w przeciwnych kierunkach jednocześnie, co do tej pory nie było możliwe²⁰.**

Po kryzysie na Białorusi

W wyniku trwającego od sierpnia 2020 roku kryzysu politycznego na Białorusi relacje tego państwa z krajami Zachodu uległy pogorszeniu. Jednocześnie nastąpiła poprawa stosunków białorusko-rosyjskich, bowiem Rosja wsparła prezydenta Łukaszenkę i brutalne metody tłumienia protestów przez białoruskie władze²¹. **Kryzys polityczny z sierpnia 2020 roku wpłynął na zawieszenie współpracy energetycznej Białorusi z państwami innymi niż Rosja oraz na renegocjacje umów z Federacją Rosyjską, w zakresie dostaw ropy naftowej²².**

¹⁷ <https://warsawinstitute.org/pl/drozeje-ropa-z-rosji-bialorus-szuka-alternatyw-import-z-polski/> [dostęp online 14.12.2020]

¹⁸ <https://warsawinstitute.org/belarus-crude-poland-may-new-alternative-costly-russian-oil/> [dostęp online 15.12.2020]

¹⁹ https://esperis.pl/wp-content/uploads/2020/05/ESPERIS_Belarus_Oil_Diversification-MAY-2020.pdf [dostęp online 15.12.2020]

²⁰ <https://biznesalert.pl/rosja-bialorus-ropa-tranzyt-import-polska-przyjazn-energetyka/> [dostęp online 15.12.2020]

²¹ <https://ecfr.eu/article/lukashenka-besieged-russias-plans-for-belarus/> [dostęp online 28.12.2020]

²² <https://www.energetyka24.com/minsk-grozi-polsce-w-sprawie-tranzytu-ropy> [dostęp online 15.12.2020]

Premier Białorusi Roman Gołowczenko na antenie kanału telewizyjnego Belarus 1 zadeklarował, że większość ropy w 2021 roku Białoruś będzie kupować z Rosji²³. Ponadto Mińsk i Moskwa prowadzą rozmowy odnośnie wykorzystania portów rosyjskich (między innymi w Ust-Ludze i Petersburgu) do transportu ropy naftowej i przekierowania m.in. z Litwy ok. 4-6 mln ton produktów naftowych²⁴.

Jednakże strona białoruska w dalszym ciągu zainteresowana jest dywersyfikacją źródeł ropy, korzystną dla przedsiębiorców z Białorusi. Alternatywne dostawy surowca mają pozwolić na zwiększenie produkcji lekkich produktów naftowych²⁵.

Elektrownia jądrowa na Białorusi

Awaria elektrowni jądrowej w Czarnobylu z 1986 roku istotnie wpłynęła na Białoruską SRR. Duża część państwa (głównie obwód homelski) została skażona radioaktywnymi substancjami, a skutki zatrucia środowiska nadal są odczuwalne (zakaz lub ograniczenie osiedlania się, obecność substancji szkodliwych w produkowanej żywności, zwiększony poziom zachorowań). Mimo tych negatywnych skutków w latach 90. XX wieku władze niepodległej Białorusi rozważały rozwój energetyki jądrowej służącej produkcji energii elektrycznej. **Energetyka nuklearna była uznawana przez ówczesne władze Białorusi za jedną z priorytetowych gałęzi białoruskiej gospodarki w przyszłości. Ponadto bodźcem do jej rozwoju na Białorusi było całkowite uzależnienie państwa białoruskiego od dostaw gazu z Rosji.** W 1993 roku powstała pierwsza koncepcja rozwoju energetyki jądrowej na Białorusi, która była jednym z głównych celów rozwoju sektora energetycznego w tym państwie. Jednakże w 1998 roku nałożono 10-letnie moratorium na realizację inwestycji w sektorze atomowym na Białorusi²⁶. Zawieszono realizację przedsięwzięć w przemyśle jądrowym ze względu na obawy o bezpieczeństwo²⁷ oraz bezcelowość budowy elektrowni i ponownego rozpatrzenia tego projektu w przeciągu kolejnych 10 lat²⁸.

7 listopada 2020 roku, w rocznicę rewolucji październikowej, dokonano uroczystego otwarcia pierwszego bloku białoruskiej elektrowni jądrowej w Ostrowcu. Decyzja

²³ <https://eng.belta.by/economics/view/belarus-signs-oil-contracts-for-2021-with-russian-suppliers-136195-2020/> [dostęp online 28.12.2020]

²⁴ <https://www.energetyka24.com/minsk-grozi-polsce-w-sprawie-tranzytu-ropy> [dostęp online 15.12.2020]

²⁵ <https://www.energetyka24.com/premier-bialorusi-w-2021-roku-kupimy-wiekszosc-ropy-w-rosji> [dostęp online 15.12.2020]

²⁶ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf, str. 10 [dostęp online 19.12.2020]

²⁷ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf [dostęp online 28.12.2020]

²⁸ http://eko.org.pl/index_trendy.php?dzial=2&kat=17&art=1605 [dostęp online 28.12.2020]

o budowie tej elektrowni została podjęta w 2006 roku²⁹. Inwestycja była realizowana od 2012 roku przez rosyjską spółkę Atomstrojeksport, która wykorzystwała rosyjską technologię i finansowana jest z rosyjskiej linii kredytowej o wartości 10 mld dol. Spłata kredytu rozpocznie się w 2022 roku i potrwa 15 lat. Uruchomiony blok jądrowy osiąga obecnie wydajność 40%, a pełną moc produkcyjną ma osiągnąć w I kwartale 2021 roku. Obecnie trwają prace przy drugim bloku, które mają zostać ukończone do 2022 roku. **Uruchomienie obu bloków jądrowych ma pozwolić na zmniejszenie dostaw gazu o 4,5 mld m³ rocznie — czyli o ok. jedną czwartą — oraz na zwiększenie oszczędności o ok. 500 mld dol. rocznie³⁰.**

Prezydent Łukaszenka podczas otwarcia pierwszego bloku uznał, iż projekt ma wymierne znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego i wzmocnienia suwerenności Białorusi³¹. Jednakże oprócz budowy i finansowania inwestycji przez Rosję elektrownia ta wykorzystuje też rosyjskie paliwo jądrowe. **Tak więc realizacja tego projektu przyczyni się raczej do zmiany struktury uzależnienia Białorusi od dostaw źródeł energii z Rosji (wypieranie rosyjskiej ropy i zastępowanie go rosyjskim atomem w miksie energetycznym), a nie do zwiększenia bezpieczeństwa i suwerenności państwa białoruskiego³².**

Co warto podkreślić, krótko po otwarciu pierwszego bloku jądrowego miało miejsce wstrzymanie produkcji prądu przez elektrownię. Prawdopodobną przyczyną było zwarcie transformatorów (które zostały zainstalowane przez Atomstrojeksport) oraz niewłaściwa obsługa i montaż sprzętu podczas budowy reaktora³³.

Stanowisko Litwy

Elektrowni jądrowej na Białorusi sprzeciwia się głównie Litwa. Opór i zdecydowane działania strony litewskiej przeciw tej inwestycji wynikają z bliskiej odległości elektrowni od litewskiej stolicy. **Jeszcze przed budową bloków jądrowych na Białorusi Litwa argumentowała, iż Ostrowiec jest nieodpowiedni na realizację tego projektu**

²⁹ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2012-07-23/budowa-elektrowni-atomowej-na-bialorusi-wzrost-zaleznosci> [dostęp online 15.12.2020]

³⁰ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-11-10/inauguracja-bialoruskiej-elektrowni-jadrowej-w-ostrowcu> [dostęp online 15.12.2020]

³¹ <https://www.reuters.com/article/us-belarus-nuclearpower-idUSKBN27N0BP> [dostęp online 28.12.2020]

³² <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-11-10/inauguracja-bialoruskiej-elektrowni-jadrowej-w-ostrowcu> [dostęp online 15.12.2020]

³³ <https://biznesalert.pl/bialorus-rosja-atom-ostrowiec-awaria-usterka-elektrownia-jadrowa-energetyka/> [dostęp online 15.12.2020]

energetycznego. Strona litewska dostrzegała zagrożenie ze strony elektrowni atomowej ze względu na podwyższone ryzyko sejsmiczne (w związku z trudnymi warunkami geologicznymi), jak również dokonanie wyboru lokalizacji elektrowni przed zbadaniem jej wpływu na środowisko (co łamie postanowienia konwencji z Espoo i Aarhus dotyczących ochrony środowiska i konsultacji transgranicznych)³⁴.

Trudnością dla Litwy jest również konieczność podjęcia działań na rzecz zapobieżenia skutkom ewentualnej awarii. Strona litewska zmuszona byłaby do implementacji systemów przeciwdziałania w przypadku wystąpienia napromieniowania, opracowania planu ewakuacji Wilna i stworzenia infrastruktury umożliwiającej jego realizację³⁵.

Innym zagrożeniem płynącym z elektrowni atomowej jest możliwość skażenia Wilii, która **jest głównym źródłem wody pitnej dla litewskiej stolicy.** W związku z funkcjonowaniem bloków jądrowych w Ostrowcu może dojść do skażenia zasobów wodnych, z których korzysta cała Litwa —rzeka znajduje się bowiem w dorzeczu Niemna³⁶.

Co więcej, Litwa obawia się zwiększenia wpływów Rosji w związku z realizacją inwestycji. **Obawa ta wynika z przekonania Wilna, iż elektrownia jądrowa na Białorusi to projekt ekonomiczno-polityczny realizowany przez Rosję przy użyciu spółki Rosatom**³⁷. Strona litewska obawia się większego zaangażowania Rosji w energetyce na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW), które może wpłynąć na zachwianie bezpieczeństwa energetycznego Litwy, dążącej do uniezależnienia się od Federacji Rosyjskiej pod tym względem³⁸.

Odpowiedź dyplomatyczna na białorusko-rosyjską inwestycję

4 listopada 2020 roku (3 dni przed otwarciem inwestycji) Litwa wystosowała notę protestacyjną do MSZ Białorusi, żądając w niej, aby Białoruś nie produkowała prądu w elektrowni w Ostrowcu. **W nocie podkreślono, że rozpoczęcie produkcji energii elektrycznej w białoruskiej elektrowni atomowej stworzy zagrożenie atomowe i środowiskowe zarówno dla Białorusi i Litwy, jak i dla całej Europy.** Strona litewska żądała zaprzestania wytwarzania energii do czasu spełnienia najwyższych standardów

³⁴ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf, str. 26 [dostęp online 19.12.2020]

³⁵ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf, str. 26-27 [dostęp online 19.12.2020]

³⁶ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf, str. 26-27 [dostęp online 19.12.2020]

³⁷ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf, str. 29 [dostęp online 19.12.2020]

³⁸ https://pism.pl/publikacje/Polityka_energetyczna_Litwy [dostęp online 19.12.2020]

bezpieczeństwa nuklearnego i wymogów środowiskowych³⁹. Omawiana tu nota dyplomatyczna skierowana do władz białoruskich nie jest pierwszą tego typu — pisma o takim charakterze kierowane są od 2010 roku⁴⁰.

Władze Litwy starają się uniemożliwić Białorusi i Rosji realizację inwestycji, która doprowadziłaby do większego powiązania litewskiej gospodarki z białoruską elektrownią. 20 kwietnia 2017 roku Sejm Litwy przyjął więc ustawę o koniecznych środkach ochrony przed zagrożeniem ze strony niebezpiecznych elektrowni jądrowych państw trzecich. Na jej mocy energia pochodząca z elektrowni atomowych uznanych przez litewski parlament za niebezpieczne nie może być obecna na rynku litewskim. Zakaz ten wszedł w życie wraz z uruchomieniem elektrowni w Ostrowcu i będzie dotyczyć przepływów komercyjnych. 13 września 2017 roku rząd litewski zatwierdził plan działania, który ma zmierzać do blokowania handlu energią elektryczną z Ostrowca. Wprowadzony został też zakaz świadczenia usług bilansowania dla Białorusi przez elektrownię w Kroniach⁴¹.

Poza Litwą również pozostałe państwa bałtyckie obawiają się inwestycji jądrowej w Ostrowcu. Mimo iż Łotwa wcześniej deklarowała chęć zakupu energii elektrycznej (dążenie do poszukiwania nowych źródeł dostaw energii elektrycznej) z białoruskiej elektrowni, to jednak zmieniła zdanie⁴². **Na przełomie sierpnia i września 2020 roku Litwa, Łotwa i Estonia porozumiały się w sprawie importu energii elektrycznej z Białorusi. Kraje te uważają, że elektrownia w Ostrowcu jest zagrożeniem dla środowiska i budowana jest z naruszeniem prawa.** Wymienione państwa bałtyckie mają zamiar wprowadzić system świadectw identyfikacji pochodzenia energii elektrycznej⁴³. Prezydent Litwy Gitanas Nausėda prowadził wcześniej rozmowy w tej sprawie z przewodniczącą Komisji Europejskiej Ursulą von der Leyen. Nausėda prosił niemiecką polityk o mediację w tej sprawie między trzema republikami bałtyckimi⁴⁴.

20 czerwca 2019 roku ówczesny przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker wraz z szefami państw i rządów Litwy, Łotwy, Estonii i Polski uzgodnili plan działań zmierzających do synchronizacji sieci elektroenergetycznej krajów nadbałtyckich z siecią

³⁹ <https://www.energetyka24.com/bialorus-uruchamia-elektrownie-jadrowa-litwa-protestuie> [dostęp online 19.12.2020]

⁴⁰ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-05-18/bialoruska-elektrownia-jadrowa-problemem-dla-litwy> [dostęp online 19.12.2020]

⁴¹ https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/prace_ostrowiec_srodek_net.pdf, str. 33 [dostęp online 19.12.2020]

⁴² <https://www.euractiv.pl/section/energia-i-srodowisko/news/lotwa-kupi-bialoruska-energie-atomowa-pomimo-ostrzezen-litwy/> [dostęp online 19.12.2020]

⁴³ <https://biznesalert.pl/litwa-lotwa-estonia-elektrownia-ostrowiec-porozumienie-energetyka/> [dostęp online 19.12.2020]

⁴⁴ https://www.pism.pl/publikacje/Panstwa_baltyckie_wobec_elektrowni_atomowej_w_Ostrowcu_na_Bialorusi [dostęp online 19.12.2020]

kontynentalną (która obecnie jest zsynchronizowana z systemem białoruskim i rosyjskim⁴⁵). W ramach planu do końca 2025 roku powstanie kabel podmorski Polska-Litwa (*Harmony Link*). Dzięki tej inwestycji energia będzie przepływać z zachodu na wschód⁴⁶.

Podsumowanie

Rosja pozostaje głównym dostawcą surowców energetycznych na Białoruś. W obecnym czasie ma miejsce transformacja energetyczna w państwie białoruskim, polegająca na przejściu na produkcję energii elektrycznej z surowców mniej emisyjnych (z ropy naftowej na atom). Wspiera ją w tym Rosja, która w ostatnich miesiącach zaczęła dostarczać Białorusi paliwo atomowe. Federacja Rosyjska odgrywa więc kluczową rolę w transformacji białoruskiej energetyki.

Pomimo utrzymania zależności państwa białoruskiego od Rosji w wymiarze energetycznym (przy jedynie zmianie struktury uzależnienia) władze w Mińsku podejmują próby dywersyfikacji źródeł dostaw. Pozyskiwanie alternatywnych w stosunku do rosyjskich surowców energetycznych miało miejsce, kiedy obawiano się utraty niepodległości przez Białoruś. Taka sytuacja zdarzyła się ostatnio na przełomie 2019 i 2020 roku, gdy Białoruś sprzeciwiła się dalszemu uzależnieniu się od Rosji. Federacja Rosyjska zdecydowała się na wstrzymanie dostaw ropy do partnera białoruskiego. Łukaszenka uważany jest za polityka uległego wobec Rosji, choć białoruski prezydent podjął próby dostaw z innych kierunków niż rosyjski. Z racji niepewnej polityki rosyjskiej w tamtym czasie strona białoruska podejmowała elastyczne działania służące zapewnieniu stałych dostaw surowców energetycznych. Jednym z nich było zawarcie krótkoterminowych kontraktów na dostawy ropy naftowej z Norwegii, Stanów Zjednoczonych, Arabii Saudyjskiej i Azerbejdżanu.

Kolejne próby uniezależnienia się Białorusi od rosyjskich surowców energetycznych mogą mieć miejsce w przyszłości, gdy strona białoruska będzie obawiać się wchłonięcia przez Rosję. Na obecnym etapie wydaje się to niemożliwe. Na powrót do intensywnych kontaktów białorusko-rosyjskich w aspekcie energetycznym wpływ miał kryzys na Białorusi. Jeszcze przed białoruskimi wyborami w 2020 roku inne państwa regionu EŚW rozważane były przez Mińsk jako potencjalni pośrednicy dostaw ropy naftowej. **Jednak sytuacja na Białorusi**

⁴⁵ <http://seo.org.pl/synchronizacja-sieci-elektrycznych-panstw-baltyckich/> [dostęp online 19.12.2020]

⁴⁶ <https://www.energetyka24.com/litwa-synchronizacja-sieci-energetycznych-zgodnie-z-planem> [dostęp online 19.12.2020]

(i związany z nią sprzeciw państw zachodnich) uniemożliwiła kontynuację bilateralnych rozmów i działań na rzecz przyszłej dywersyfikacji źródeł dostaw ropy naftowej na Białoruś.

Procesy zachodzące w białoruskiej energetyce wpłynęły na zacieśnianie współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej. W zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego obszaru bałtyckiego zaangażowała się również Unia Europejska. Część inwestycji — synchronizację sieci elektroenergetycznych w krajach bałtyckich — finansuje Komisja Europejska. Dzięki synchronizacji ułatwiona zostanie dostawa energii elektrycznej do państw nadbałtyckich z kierunku pozarosyjskiego. Natomiast Litwa nie będzie musiała kupować energii z Białorusi.

O AUTORZE

Piotr Wójcik. Absolwent studiów licencjackich na kierunku polityka społeczna na Uniwersytecie Warszawskim, a obecnie student stosunków międzynarodowych na UW. Brał udział w licznych projektach, również dotyczących tematyki ponadnarodowej. Zainteresowania badawcze to stosunki międzynarodowe w Europie Środkowo-Wschodniej i na Kaukazie Południowym.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.